

دیارین: الامان محمد شاه (پدمان) سفیدن

استثناء

Ketabton.com

١٣٩٧

www.masjed.se

تتبع ونگارش:
الحاج امین الدین «سعیدی - سعید افغانی»
مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیکی افغان و
مسؤول مرکز فرهنگی دحق لاره - جرمنی

بسم الله الرحمن الرحيم

استنجاء

آداب قضای حاجت:

در احادیثی نبوی آداب قضای حاجت طوری معرفی گردیده است که فرد مسلمان قضای حاجت را باید در خلوت و بدور از انتظار مردم انجام دهد ، و امور ساختمانی خانه های مسلمان در صورت ممکن باید طوری اعمار و نقشه بندی کردد که ، محل قضای حاجت (تشناب) در گوشه ای از خانه ویاهم در خارج خانه قرار بگیرد.

هدایت و دستور سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم در آداب قضای حاجت همین است که انسان زمانیکه میخواهد برای قضای حاجت بروند ، باید به دورترین مکان تشریف ببرد .
« حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَابِ التَّقِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرُو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شَعْبَةَ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاجَةً فَأَبَعَدَ فِي الْمَذَهَبِ »

همچنان در حدیثی مغیره بن شعبه رضی الله عنه فرمودند: من در یکی از سفر ها با پیامبر صلی الله علیه وسلم همراه بودم ، دیم که پیامبر صلی الله علیه وسلم برای قضای حاجت به دورترین مکان تشریف برند .

(ابوعیسی رحمه الله) فرمود: و در این باره از عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي قَرَادَ ، أَبُو قَتَادَه ، جَابِر ، عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى ، أَبُو مُوسَى ، أَبْنَ عَبَّاسٍ وَبِلَالٍ بْنِ الْحَارِثِ رضی الله عنهم نیز روایت آمده است. ابو عیسی (رحمه الله) فرمود: این حدیث حسن صحیح است.

واز پیامبر صلی الله علیه وسلم این نیز روایت شده است «**أَنَّهُ كَانَ يَرْتَادُ لِبْوَلِهِ مَكَانًا كَمَا يَرْتَادُ مَنْزِلًا** » یعنی: ایشان برای ادرا رنمودن شان جای (مناسبی) را جستجو می کرند همان گونه که برای فرود آمدن شان جای مناسبی را جستجو می کرند.

همچنان در تعلیمات شرعی بر مسلمانان هدایت داده شده است که در وقت رفتن به محل قضای حاجت ، نباید با خود مصحف قرآن عظیم الشان را حمل نماید هکذا نباید اوراق که در آن نام الله ویا هم او را حمل نماید که در آن کلمات قرآن ویا هم الفاظ حدیث نوشته شده باشد، با خود حمل نمایند ، (ولی در صورتیکه امکان تلف شدن و ضایع شدن آن می رود از این امر مستثنی است)

در حدیث آمده است که: رسول اکرم صلی الله علیه وسلم انگشتی خود را که بر روی آن «**محمد رسول الله**» نقش شده بود، به هنگام رفتن به دستشویی بیرون می آورد. روای حدیث ترمذی بوده ، و از جمله احادیثی صحیحه میباشد .

- مستحب است زمانیکه به بیت الخلا وارد میشوید ، کوشش بعمل اورپید تا با پای چپ وارد آن شوید ، و در ضمن این دعا را بخواند: «**بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَيَّاثِ**» (این حدیث در امام بخاری تذکر رفته واز جمله سنت عملی رسول الله صلی الله علیه وسلم می باشد .)

- موقع نشستن، تا ننشسته لباسها را بلند نکند. هرگاه به زمین نزدیک شود، لباسها را بلند کند تا کشف عورت نشود، زیرا ستر عورت از نظر شرع لازم و ضروری است.

- برای قضای حاجت رو به قبله یا پشت به قبله نکند. زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می فرماید: برای قضای حاجت رو به قبله یا پشت به قبله نکنید. (متفق عليه).

- برای قضای حاجت، در زیر سایه درخت که مورد استفاده مردم است، محل عبور، نزدیک آب و زیر درخت‌های میوه دار نشینند. زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: «از سه چیز که مستلزم لعنت‌اند بپرهیزید، از قضای حاجت در بین راه، در سایه‌ای که مورد استفاده است، و نزدیک آب که محل ورود مردم و حیوانات است..» (حاکم بسنده صحیح).

همچنان در روایاتی دیگر، از قضای حاجت زیر درختان میوه‌دار، بصورت کل نهی شده است.

- حکم شرع همین است که: انسان باید در موقع قضای حاجت حرف نزند، اگرچه اذکار هم باشد و حتی به اجازه جواب دادن به ندای آذان و جواب به سلام را هم ندارد، ولی در صورتیکه ضرورت افتد، مثلاً شخصی کور که راه را کم کرده باشد و برایش رهنمایی راه را بعمل ارد و یا هم سایر موارد ضروری و حیاتی برای انسان پیش اید از این حکم مستثنی است. زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: «إِذَا تَعَوَّطَ الرَّجُلُنَّ فَلْيَتَوَارِ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَنْ صَاحِبِهِ وَلَا يَتَحَدَّثَا. فَإِنَّ اللَّهَ يَمْكُثُ عَلَى ذَلِكَ» (احمد).

«هرگاه دو نفر برای قضای حاجت می‌روند، باید از یکدیگر پنهان شوند و با هم حرف نزنند، زیرا چنین عملی باعث خشم خداوند است». ولی نباید فراموش کرد که انسان در حین قضای حاجت اگر عطسه زند، باید «الحمد لله» را در قلب ادا نماید.

انظار سخت در عدم مراعت استتجاء:

سیرت نویسان مینویسند که روزی: آنحضرت صلی الله علیه وسلم از کنار دو قبر می‌گذشت، فرمود: «إِنَّهَا لِيَعْذِبَانِ، وَمَا يَعْذِبَانِ فِي كَبِيرٍ: أَمَا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَرُ مِنْ بُولِهِ، وَأَمَا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ». یعنی: «آن دو عذاب می‌شوند و در چیز بزرگی عذاب نمی‌شوند! اما یکی از آن‌ها از بول (ادرار) پرهیز نمی‌کرد و دیگری سخن چینی می‌کرد.» (متفق علیه)

استتجاء:

در تعریف کلی استتجاء علماء فرموده اند که: استرجاع عتلهیر ، شستن و پاک کردن سبلین از بول و غایط توسط آب ، کاغذ تشناب ، کلوخ ، سنگ ، و یا هر وسیله دیگر بجز استخوان و مواد غذایی ومدفع عیوانات .

قرآن عظیم الشان در سوره توبه از کسانی که خود را تطهیر و پاک می‌کند ، مدح و ستایش بعمل اورده می‌فرماید «فِيهِ رَجَلٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ» (در آن، کسانی هستند که دوست می‌دارند پاکیزه باشند و خداوند پاکیزگان را دوست می‌دارد). ابوهیره (رض) می‌فرماید : که این قسمت از آیه درباره اهل قبا نازل گردید زیرا آنان با آب استتجاء می‌نمودند. زیرا موضع غائط را با آب می‌شستند (الإرواء) (45)، صحیح ابی داود (34).).

خواننده محترم!

زمانیکه یک شخص ضرورت به قضای حاجت (توالت) می‌کند ، باید آن مقدار از پلیدی و غائط که در بدن انسان باقی مانده ، آنرا باید با آب ، کاغذ تشناب ، کلوخ ، سنگ ، و یا هر وسیله دیگر پاک و تمیز نمایند ، که این عملیه تمیز و پاکی را در شرع اسلامی به اصطلاح «استتجاء» می‌نامند .

روش معروفه استتجاء بعد از ادرار که بوسیله کلوخ یا خاک (اگر موجود باشد) استتجاء

عمل امده و بعدا با اب شسته میشود .
وروش استنجاء بعد از غایط و قضای حاجت ، همانا تمیز و پاک کردن مقعد با سه سنگ یا
هم با کلوخ (در صورتی که موجود باشد و یا هم کاغذ تشناب و دستمال کاغذی) و یا هم
شستن با آب می باشد .

فقها طی فتوای خویش می فرمایند :

اگر بول و غایط از محل بیرون واژ محل به اطراف تجاوز نکرده باشد، استنجاء مستحب است. و اگر نجاست به اطراف تجاوز کرده باشد و به اندازه مساحت (یک درهم) یا کمتر از آن باشد، استنجاء سنت است. و اگر از مساحت (یک درهم) اضافه شود، آنگاه استنجاء فرض است .

دین مقدس اسلام در استنجاء تعليمات خاصی را برای پیروان خویش صادر نموده است
که برخی از این تعليمات عبارتند از :

1- هدایت شرعی اسلامی همین است که : برای استنجاء میتوانید از اشیاء جامد مانند سنگ ، کاغذ تشناب و یا دستمال کاغذی استعمال بعمل اورد ، ولی تاکید همیشگی دین مقدس اسلام برای پاکی بهتر و رعایت نظافت همین است که در صورت ممکن استنجاء باید توسط آب صورت گیرد و آنرا احسن و بهتر میداند .

2- همچنان دین مقدس اسلام برای پیروان خویش هدایت فرموده است که : در صورت ممکن میتوانید از هردو یعنی همزمان هم از اشیاء جامد (مثل کاغذ تشناب ، کلوخ) و هم از آب استفاده بعمل اید .

(در جهان امروزی ما استعمال اشیاء جامد تقریباً از مود افتاده و اکثرآ مردم توسط کاغذ تشناب استنجاء بعمل میاورند و ناگفته نباید گذاشت که استعمال کاغذ تشناب از لحاظ صیحی مفید هم میباشد) ولی اگر احیاناً قرار باشد که در استنجاء بجائی آب از اشیاء جامد استفاده بعمل اید ، باید توجه داشته باشیم که : نباید از استخوان ، مدفوع خشک (مواد غایطه خشک) و منجمد حیوانات استفاده صورت گیرد .

در حدیثی از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمودند: « **لَا تَسْتَجُوا بِالرَّوْثِ وَلَا بِالْعِظَامِ فَإِنَّهُ زَادُ إِخْوَانَكُمْ مِنَ الْجِنِّ** ». (نه با مدفوع حیوانات استنجاء بزنید و نه هم با استخوان ؛ زیرا اینها توشه برادران جنیتان می باشد .)

همچنان در حدیثی در این باره از ابو هریزه ، سلمان ، جابر و ابن عمر رضی الله عنهم نیز روایت آمده است .

ابو عیسی رحمه الله فرموده: این حدیث را **إِسْمَاعِيلْ بْنُ إِبْرَاهِيمْ** و دیگران با سند عن **ذَاؤْدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ** عن **الشَّعْبِيِّ** عن **عَلْقَمَةَ** عن **عَبْدِ اللَّهِ** روایت نموده (که عبد الله رضی الله عنه فرمودند): شب ملاقات با جنیات ایشان نیز همراه پیامبر صلی الله عليه وسلم بوده اند ، تا به آخر حدیث و سپس شعبی فرمودند: پیامبر صلی الله عليه وسلم فرمودند: نه با مدفوع حیوانات استنجاء بزنید و نه هم با استخوان ؛ زیرا اینها توشه برادران جنیتان می باشد . و استنجاء به چیز های مفید دیگری مانند پارچه قابل استفاده، یا کاغذ، یا بوسیله اشیاء محترم و با حرمت مانند طعام و سایر اشیاء خوردنی نیز غیر مجاز است. زیرا استنجاء با این اشیاء منجر به تعطل و افساد مصالح آنها است و چنین اقدامی در دین مقدس اسلام حرام می باشد.

استجاء بوسیله سنگ:

فقها در باب استجاء با سنگ میفرمایند که :اگر قرار باشد که استجاء بوسیله سنگ صورت گیرد ، بهتر است به عدد طاق اکتفا شود ، مثلا با سه سنگ و اگر با آنهم طهارت حاصل نشود با پنج و به همین ترتیب تا حصول طهارت متینق گردد.

در حدیثی عبدالرحمن بن یزید می فرماید: « **فَالْقِيلُ لِسَلْمَانَ قَدْ عَلِمْكُمْ نَبِيُّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلَّ شَيْءٍ حَتَّى الْخَرَاءَةَ فَقَالَ سَلْمَانُ أَجَلْ نَهَايَاً أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ بِعَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ وَأَنْ نَسْتَسْجِي بِالْيَمِينِ أَوْ أَنْ يَسْتَسْجِي أَحَدُنَا بِأَقْلَمِ مِنْ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ أَوْ أَنْ نَسْتَسْجِي بِرَجِيعٍ أَوْ بِعَظِيمٍ.** » (به سلمان رضی الله عنه گفته شد: همانا پیامبرتان صلی الله عليه وسلم همه چیز را به شما تعلیم داده است حتی آداب و نحوی نشستن برای قضای حاجت را!!!

سلمان فرمودند: بله ، ما را از اینکه به هنگام مدفوع و یا ادرار نمودن رخ به سوی قبله نمائیم ممانعت نموده است و (همچنین) از اینکه با دست راست استجا بزنیم و یا اینکه یکی از ما (مسلمانان) با کمتر از سه سنگ استجا بزند و یا اینکه با مدفوع حیوانات و یا استخوان استجا بزنیم ممانعت نموده است.

ابوعیسی رحمه الله فرموده: و در این باره از عایشه ، خریمه بنت ثابت ، جابر و سائب پدر خلاد رضی الله عنهم نیز روایت آمده است.

ابوعیسی رحمه الله فرموده: روایت سلمان رضی الله عنده در باره حدیث حسن صحیح است . و این نظریه اکثر علمای صحابه پیامبر صلی الله عليه وسلم و علمای بعد از آنهاست ، آنها می گویند: همانا استجای با سنگ تنها کافی است و اگرچه فرد با آب استجا نزند بشرطی این که اثرات مدفوع و ادرار را پاک نماید و این نظریه ثوری ، ابن مبارک ، شافعی ، احمد ، و اسحاق رحمهم الله می باشد.

استجاء بوسیله سنگ و آب :

در مورد استجاء بوسیله سنگ و آب طوریکه در فوق هم یاد اور شدیم ، تعلیمات اسلامی همین است : که بلى میتوان ، همزمان غرض استجاء هم از سنگ و هم از آب استفاده بعمل اید و این عمل برای نظافت وتحقیق طهارت بیشتر مفید و موثر میباشد .

اگر قرار باشد که با سنگ و با آب استجاء صورت گیرد ، باید اول از سنگ و بعد از آن آب ، استفاده شود ، اگرچه در شرع اکتفا به یکی نیز جایز ولی استفاده از آب بهتر است. زیرا از عایشه رضی الله عنها روایت است، که: « **مَرْنَ أَزْوَاجُكُنَّ أَنْ يَسْتَطِيبُوا بِالْمَاءِ فَإِنَّى أَسْتَحْيِيهِمْ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعُلُهُ.** » (عایشه رضی الله عنها خطاب به زنان) فرمودند: به شوهر انان دستور دهید تا که با آب استجا بزنند زیرا من شرم می کنم (که این مطلب را برای آنان بیان کنم) همانا رسول الله صلی الله عليه وسلم بودند که با آب استجا می زندند و در این باره از جریر بنت عبد الله البجلی ، انس و ابو هریزه رضی الله عنهم نیز روایت آمده است.

ابوعیسی (رحمه الله) فرموده:

این حدیث حسن صحیح است و نزد اهل عمل باید بر همین حدیث عمل نمود زیرا علما استجاء زدن با آب را می پسندند و گرچه در نزد آنان تنها استجاء زدن با سنگ نیز کفایت می کند ولی آنان استجاء زدن با آب را مستحب دانسته و بهتر می دانند. و این مذهب سعیان توری ، ابن مبارک ، شافعی ، احمد و اسحاق رحمهم الله می باشد.

خواننده محترم!

تعلیمات اسلامی که در سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم بطور وسیع انعکاس یافته است همه آن مبین یک واقعیت است که دین اسلام در اعمال عبادی کوشش میکند که پیروان خویش را در مزیقه قرار ندهد ، بنآ در احادیث متعددی تاکید برای شده است که مسلمانان در موضوع استنجاء باید احتیاط لازم صیحی را در نظر داشته باشند ، بنا حکم و دستور میفرماید که : استعمال آب نسبت به سنگ و دستمال کاغذی بهتر است. در حدیثی از انس رضی الله عنه روایت است که گفت : «**کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یدخل الخلاء، فاحمل أنا و غلام نحوی اداوة من ماء و عنرة، فیسترجی بالماء**» (متفق عليه) یعنی: «پیامبر صلی الله علیه وسلم داخل دستشویی میشد من و نیمه جوانی مثل من ظرفی کوچک از آب و چوب دستی کوچکی را برای پیامبر بر می داشتیم، پیامبر صلی الله علیه وسلم با آب استنجا میکرد». وظوریکه یاد اور شدیم پروردگار با عظمت ما باشندگان منطقه قبا را به دلیل استجاء بوسیله آب مورد مدح و ستایش قرار داد.

ولی اگر بوسیله هر دو (کاغذ تشناب و آب) باشد، یعنی ابتدا با کاغذ تشناب اثر نجاست را بزداید و بعد با آب بشوید، این بهترین و کاملترین حالت است. واژ لحاظ صیحی بی نهایت اطمینان بخش است. (برای توضیح بیشتر موضوع میتوانید به «الشرح المتع» (1 / 103 – 105 مراجعه فرماید).

استفاده از کاغذ تشناب در استنجاء :

حکم شرعی در مورد استفاده از کاغذ تشناب و دستمال کاغذی برای استنجاء همین است که این استفاده بجای سنگ جایز است به شرطی که محل خروج نجاست را خوب تمیز و پاکیزه گرداند.

ولی در فوق در احادیث متعددی مذکور شدیم یکبار دیگر تاکید مینمایم که در استفاده از تشناب کاغذی و یا کاغذ تشناب ، عدد فرد را رعایت کنیم ، و نباید کمتر از سه دفعه باشد؛ ولی نباید فراموش کرد که استعمال آب بعد از استفاده از سنگ یا کاغذ واجب نیست ولی سنت است.

شستن مقدد در استنجاء:

برای استنجاء کافیست که ظاهر (یا محل خروج نجاست) مقدد را از نجاست پاک نمود، استنجا پس از قضای حاجت لازم است که در این صورت اندام خود را باید تمیز بشوید (یا بوسیله‌ی سنگ یا کاغذ تشناب صاف کند). سپس وضوی کامل بگیرد.

حکم استنجا قبل از هر وضو:

استنجاء به هنگام هر وضو لازم نیست، بلکه استنجا پس از قضای حاجت لازم است که در این صورت اندام خود را باید پاک کرد (یا بوسیله‌ی سنگ یا کاغذ تشناب). سپس وضوی کامل بگیرد.

خروج از بیت الخلاء:

بر شخص مسلمان مستحب تا در حین ورود و خروج از بیت الخلاء سنت های ذیل را رعایت نماید .

- 1- همانطوریکه در فوق همتذکر دادیم : مستحب است وارد شدن در بیت الخلاء با پای

چپ و بیرون شدن از آن با پایی راست صورت گیرد.

2- دعای داخل شدن: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ». (متفق عليه)

3- دعای بیرون شدن: «غُفرانك»

هر انسانی در شب‌انه‌روز چندین بار به دستشوئی می‌رود. در هنگام رفتن و بیرون شدن اگر ما به این سنت عمل کنیم، بطور یقین توانسته ایم که: دو سنت در هنگام دخول و دو سنت در هنگام خروج انجام داده‌ایم.

قابل تذکر است که «الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ» عبارت از شیاطین نر و ماده است که یک شخص مسلمان از آنها پناه خواسته تا اینکه خداوند او را از شرشان محفوظ بدارد، زیرا که دستشوئی (حمام و مستراح) جای سکونت آنهاست.

استنجاء با دست راست مکروه میباشد :

در شرع اسلامی مسلمانان از خشک کردن قطرات ادرار با دست راست واژ استنجاء زدن با دست راست بطور قطع منع شده‌اند، و انرا عمل نارو دانسته است، در تعلیمات اسلامی بوضاحت تمام به مسلمانان هدایت داده شده است که: نباید شرمگاه خویش را با دست راست مسح کنند، این عمل خلاف سنت علمی پیامبر صلی الله علیه وسلم میباشد.

در حدیثی که از أبي قتادة رضي الله عنه روایت شده آمده است «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «إِذَا شَرَبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَسَقَّنَ فِي الْأَنَاءِ وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمْسَكَ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلَا يَتَمَسَّخَ بِيَمِينِهِ» رواه البخاري (١٩٤) ومسلم (٣٩٣) وفي رواية لمسلم أيضاً (٣٩٢) : « لَا يُمْسِكَ أَحَدُكُمْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَهُوَ يَبُولُ »

در حدیثی دیگری آمده است: «لَا يَمْسَكَ أَحَدُكُمْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَهُوَ يَبُولُ، وَلَا يَتَمَسَّخَ مِنَ الْخَلَاءِ بِيَمِينِهِ» (متفق عليه). «موقع قضای حاجت شرمگاه خود را با دست راست نگیرید و با دست راست خود را پاک نکنید، یعنی با دست راست استنجا نگیرید».

در روایتی آمده است که به سلمان فارسی رضی الله عنه گفتند:

پیامبرتان صلی الله علیه وسلم همه چیز حتی قضای حاجت را به شما تعلیم و آموزش داده است، سلمان گفت: «أَجَلْ لَقَدْ نَهَانَا أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقَبْلَهُ لِغَانِطٍ أَوْ بَوْلٍ، أَوْ أَنْ نَسْتَجِي بِالْيَمِينِ، أَوْ أَنْ نَسْتَجِي بِأَقْلَمْ مِنْ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ، أَوْ أَنْ نَسْتَجِي بِرَجِيعٍ أَوْ بَعْظَمٍ». «بَلْهُ مَا رَا إِزْرَوْ كَرْدَنَ بِقَبْلَهُ هَنَّگَامَ قَضَایِ حاجتِ نَهِیَ کَرْدَهُ» و اینکه با دست راست یا با کمتر از سه سنگ یا با مدفوع حیوان یا استخوان، استنجاء کنیم نیز، نهی کرده است». مسلم.(262)

شستن دست ها بعد از قضای حاجت :

مطابق حکم حدیثی نبوی برای مسلمانان هدایت و دستور اکیداً داده شده است که: بعد از قضای حاجت، دست‌ها را خویش را با آب و در صورت ممکن با صابون خوب شسته و نظیف نماید. طوریکه: «رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَرَزَ مَانِيكَهُ جَهَتَ قَضَایِ حاجتِ مِنْ رَفْتِ مشَکَ آبَیِ رَا بِرَایِ اوْ مَیِ اَورَدَنَدَ، سَپِسَ اوْ اَسْتَنْجَا مَیِ کَرَدَ، اَبُو دَاوَدَ در حَدِيثِ وَکِیْعَ اَوْ رَدَهَ کَهَ بَعْدَ اَنْ دَسْتَشَ رَا بَهَ زَمِینَ مَیِ مَالِیدَ، وَ رَاوِیَ گَفَتَهَ اَسْتَ کَهَ: بَعْدَ اَنْ اَنْ ظَرَفَ دِیْگَرَیِ رَا بِرَایِ اوْ اَورَدَنَدَ وَ اوْ وَضَوَ گَرَفَتَ». «كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى الْخَلَاءَ أَتَيْتَهُ بِمَاءٍ فِي تُورٍ أَوْ رَكْوَةٍ فَاسْتَنْجَى ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ عَلَى الْأَرْضِ» (ابوداود و نسائی و بیهقی و ابن ماجه) (صحیح ابوداود و البانی آن را حسن دانسته است (312).

استجاء بعلت خارج شدن باد از بدن :

استنجا فقط برای پاک کردن نجاسات از عقب و آلت تشریع شده است که آن نجاست هم ادرار یا مدفوع یا آنچه که مشابه آندو از مایعات یا جامدات هستند در صورتیکه از آن دومحل خارج شود ، باید استنجا صورت گیرد .

ولی خارج شدن باد از عقب جزو نجاسات نیست که به سبب آن استجاء صورت گیرد!! و هیچ نصی هم برای انجام چنین عملی وارد نشده است، و اگر شخص پس از قضای حاجت استجاء نمود و سپس وضو گرفت و بعد از آن باد از وی خارج شود ضرورتی نیست که به تکرار استجاء اقدام نماید ، و حتی این امر مکروه است و اصلاً بدعت می باشد بلکه فقط کافیست برای نماز وضوی دیگری گرفته شود.

هیئت علمی افتاء طی فتوای در این بابت مینویسد که : « استجاء بخاطر خارج شدن باد از بدن مکروه است، اما هرگاه باد از بدن خارج شود به اجماع مسلمین وضو باطل می شود. و به شستن عقب یا آلت وضو نمی گویند بلکه به آن استجاء گویند البته اگر با آب شسته شود ولی اگر با سنگ بدان استجمار گویند.» (فتاویٰ اللجنة الدائمة 101/5)

خواننده محترم !

تعدادی از فقهاء طی حکم فقهی خود بر استجاء به سبب خروج باد از عقب حکم صادر نموده اند ، و حتی برای قوت استدلال خویش به این حدیث استناد می نمایند : «من استنجي من الريح فليس منا» فتوای صادره این عده از فقهاء قابل تعمق است و گفته میتوانیم که اساس شرعی ندارد.

زیرا حکم قطعی فقهای مذاهب اربعه همین است که با برآمدن باد نباید استجاء صورت گیرد .

امام ابو حنیفه (رح) میفرماید : که اگر کسی استجاء به سبب خارج شدن باد (از عقب) بعمل ارد ، عمل بدعت را انجام داده است ، و مقتضای(بدعت بودن استجاء) نزد آنها اینست که استجاء حرام است، و همانند این قول آنست که القلیوبی یکی از علمای شافعیه می فرماید که : (نه تنها بدعت) بلکه حرام است؛ زیرا استجاء به سبب باد عبادت فاسدی است، و همچنین استجاء به سبب خارج شدن باد از عقب نزد مالکیه و شافعیه مکروه است.

اما در باب حدیثی که فوق بدان اشاره شد : «من استنجي من الريح فليس منا» یعنی : کسی که به سبب خارج شدن باد از خود استجاء نماید از ما نیست، حدیث ضعیفی است نزد:(الدیلمی) و ابن عساکر و خطیب بغدادی)(منبع: شرح: مختصر الخرقی - کتاب الطهارة (12) عبد الكریم بن عبد الله الخضیر) و لذا این حدیث هرچند در تایید کراحت استجاء بعد از خارج شدن باد از عقب است ولی چون درجه حدیث ضعیف است قابل استناد نخواهد بود.

حکم نهایی :

با توجه به اینکه استجاء بعد از قضای حاجب واجب است لذا این امر یعنی استجاء نوعی تشریع است و بایستی فقط در قضای حاجت صورت گیرد و در غیر آن بدعت خواهد بود. و طوریکه متذکر شدیم ، بیشتر اهل علم استجاء را بعد از خارج شدن باد از عقب مکروه می دانند:

امام نووی رحمه الله می فرماید: « و علما اجماع دارند بر اینکه استنجه به سبب خارج شدن باد از عقب یا خوابیدن یا لمس زنان و یا آلت تناسلی واجب نیست.

حکم شرعی در مورد سلسل ادرار: (سلسل بول)

اگر شخصی به مریضی سلسل ادرار مبتلا باشد حکم شرعی همین است که در مورد استنجه باید صبر کرد تا قطرات ادرار اش بند شود، ولی اگر ادرار بند نمیشود و پس از مدتی هنگام راه رفتن و یا در حین نماز کمی ادرار خارج میشود، در اینصورت پس از استنجه دستمال و یا پارچه ای به آلت تناسلی اش میبینند تا ادرار در لباسش پخش نشود، ولی برای هر نماز فرضی باید وضوء بگیرد و هنگامی که وضوء میگیرد باید بعد از دخول وقت نماز باشد، مثلا برای نماز ظهر، باید صبر کند تا وقت نماز ظهر وارد شود و سپس وضوء را برای نماز بگیرد، و برای نماز عصر دوباره باید وضوء بگیرد ولی بعد از دخول وقت نماز عصر. **پایان**

استنجه

تابع، نگارش و نوشته از:
امین الدین «سعیدی - سعید افغانی»

ادرس ارتباطی :
saidafghani@hotmail.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library